

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
PROF. DR. M. ORHAN OKAY ÖZEL SAYISI
YIL 6, ARALIK 2020

Prof. Dr. Tülin ARSEVEN

Akdeniz Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü
Antalya/TÜRKİYE
tarseven@akdeniz.edu.tr

ORCID

**ZİFİR KARANIN MAVİSİ ADLI
ÖYKÜDE TEKİNSİZLİK VE
KURBAN RİTÜELİ**

SPOOKY AND THE VICTIM RITUAL IN
THE STORY CALLED BLUE OF THE
UTTER DARKNESS

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Yükleme Tarihi: 11.10.2020
Kabul Tarihi: 06.11.2020
Yayımlanma Tarihi: 31.12.2020

Article Information: Research Article
Received Date: 11.10.2020
Accepted Date: 06.11.2020
Date Published: 31.12.2020

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atf/Citation

Arseven, Tülin, "Zifir Karanın Mavisî Adlı Öyküde Tekinsizlik ve Kurban Ritüeli", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal Of Academic Literature]*, Yıl 6, Prof. Dr. M. Orhan Okay Özel Sayısı, Aralık 2020, s. 390-399.

Arseven, Tülin, "Spooky And The Victim Ritual in The Story Called Blue Of The Utter Darkness", *Hikmet-Journal Of Academic Literature*, Year 6, Prof. Dr. M. Orhan Okay Special Issue, December 2020, p. 390-399.

10.28981/hikmet.808938

Prof. Dr. Tülin ARSEVEN

ZİFİR KARANIN MAVİSİ ADLI ÖYKÜDE TEKİNSİZLİK VE KURBAN RİTÜELİ

SPOOKY AND THE VICTIM RITUAL IN THE STORY CALLED BLUE OF THE UTTER DARKNESS

ÖZ

Işın Beril Tetik ve Umut Dülger, Galip Dursun, Demokan Aksoy, Koray Günyaşar, M. Berk Yaltırık, Ayşegül Nergis adlarında bir grup yazar, ortak bir çalışma olarak Anadolu Korku Öyküleri-1 ve Anadolu Korku Öyküleri-2 adı altında iki kitap yayımlamıştır. Serinin üçüncü kitabı Anadolu Korku Öyküleri-3-Yılğayak adını taşır ve yazar kadrosuna yeni isimlerin katılmasıyla oluşur. Tekinsiz mekânların, alacakaranlıkta yaşanan sıra dışı olayların anlatıldığı öykülerden oluşan bu kitaplar, Türk edebiyatına farklı bir soluk getirmiştir.

Ana malzemesi batıl inançların, cinlerin, büyü ve büyücülerin olduğu bu öyküler, Anadolu topraklarında, Anadolu insanının karşı karşıya kaldığı korkunç, acayip, açıklanamayan olay ve durumları anlatmada oldukça başarılıdır. İncelenmek üzere seçilen Zifir Karanın Mavisî, Işın Beril Tetik'in kaleme aldığı, Anadolu Korku Öyküleri-2 adlı kitabın ilk öyküsüdür. Öykü, üniversite öğrencisi iki genç kız ile onlardan birinin kardeşinin başından geçen sıra dışı, gizemli, korkunç bir takım olayları konu edinir. Zifir Karanın Mavisî adlı öykü, bu çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemleri ile doğüstü güçler için kurban adama inancı çerçevesinde ele alınmıştır. Bilinmeyen, korkulan bir varlıktan korunmak için, kurban verilmesi gerektiği inancının öyküde ele alınış tarzı, Anadolu kültürü de dikkate alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: gotik, kurban, korku

ABSTRACT

The group of writers named Işın Beril Tetik ve Umut Dülger, Galip Dursun, Demokan Aksoy, Koray Günyaşar, M. Berk Yaltırık, Ayşegül Nergis, as a collaborative work, published two books under the name of Horror Stories of Anatolia-1 and Horror Stories of Anatolia-2. The third book of the series carries the name of Horror Stories of Anatolia-3-Yılğayak and it is written by the other new writers who joined later. These books, which tell the stories of extraordinary incidents happened in the spooky places during twilight, give a new impulse to the Turkish literature.

Made of the superstitions, gins, magic, and wizards, these books are successful at qualified in telling the scary, bizarre, and irrational incidents and situations that the Anatolian faced inside the Anatolian territories. Blue of the Utter Darkness, chosen for analysis, indited by Işın Beril Tetik, is the first story of Horror Stories of Anatolia-2. It is about some of the unordinary, mysterious, and scary incidents that happened to the two young girl undergraduate and ones' sister. Within this research, the story named Blue of the Utter Darkness is contextualized around the belief of man sacrificing for supernatural powers, using qualitative research technics. Regarding the Anatolian culture, this research analyzed the way how the story discussed the belief about the necessary man sacrifice in order to protect from an unknown and terrifying creature.

Keywords: gothic, victim, horror

Giriş

“Zifir Karanın Mavisî Adlı Öyküde Tekinsizlik ve Kurban Ritüeli” başlıklı bu çalışmanın çıkış noktasını Sedat Veyis Örnek’in edebiyatın halkbilim araştırmaları için iyi bir kaynak olduğu düşüncesi oluşturmaktadır. Sedat Veyis Örnek, Türk edebiyatının kapsamı içine giren roman, öykü, tiyatro, şiir, gezi, deneme, anı vb. türlerinde halkbilime ilişkin zengin bir malzeme olduğu, halkbilimin bunlardan yararlanabileceği görüşündedir. Sedat Veyis Örnek, *Türk Halkbilimi* adlı kitabında “(...) halkbilimin, budunbilimin, toplumbilimin Türk edebiyatından öğreneceği çok şey vardır; nasıl ki, edebiyat alanında ürün veren yazarlarımız da halkbilim verilerinden ve gereçlerinden yararlandıkları sürece, yapıtlarına yerel ve ulusal boyut kazandırmış olurlar.” (Örnek, 1995: 37) demektedir. *Zifir Karanın Mavisî* adlı öykü, gelenekten aldığı unsurları modernize ederek örülmüş, popüler kültüre özgü, gotik tarzı ile üzerinde durulmaya değer bir metindir. Geleneksel unsurları barındırması yönüyle bu öykü, halkbilim ve edebiyat araştırmaları için dikkat çekici örneklerden biridir. Burada gelenek kavramına kısaca açıklık getirmekte yarar görülmektedir. Tahir Alangu’ya göre gelenek, sürekli olarak eskiyip yok olan folklor unsurlarına değil, aslında “gelenek inancı” ile, insandaki bir soy tükenmez ruhi vasıfla ilgilidir. Halkın hayatında, sürekli ve aralıksız olarak gelenek türeten, birleştiren, yeni gelenek formları yaratan bir “cevher” vardır. Halk kültürü varlığı ancak bunun aracılığı ile halka bağlı gelenek kaynaklarına, gelenek ihtiyaçlarına kök salar işler. Böylelikle durmadan yeni gelenekler yaratılır (Alangu, 1983: 82).

Bu çalışmada geleneğin yanı sıra konu ile ilgili, başta ritüel olmak üzere başka bazı tanımlara da yer yer vermek ihtiyacı doğmuştur. Çünkü artık günümüzde ritüel sözcüğü, gerçek anlamından uzak olarak, her tür tören ya da günlük sıradan basit iş ve eylemler için de kullanılmaktadır. Oysa kaynaklara göre ritüel, dinsel edim ve işlemler demektir (Felton, 2002: 167). Ritüelin yanı sıra tekensizlik sözcüğünü de açıklamak gerekir. D. Felton’a göre tekensizlik, aparisyon tiplerinden herhangi birinin veya bazılarının varlık göstermesidir (Felton, 2002: 167). Bu tanımların yanı sıra incelenen öykünün ana ritüeli olan kurban etme/adak sunma davranışının kültürel zeminine kısaca değinmekte yarar görülmektedir. Hemen hemen bütün kültürlerde bir nedenden dolayı bu ritüele başvurulduğu bilinen bir gerçektir. Bazı kaynaklar kurban sözcüğünün kökeninin İbranice “korban” olduğunu, Aramice aracılığıyla Arapçaya geçtiğini belirtir (Erginer, 1997: 15). Araştırmacı Erginer’e göre ulaşılabilen en eski yazılı kaynaklara göre kurban konusunu ilk kez alıp çağındaki buna dair görünümü hakkında görüş bildiren kişi, Platon’dur. Platon’a göre kurban, “Tanrılara sunulan bir hediyedir.” Bu görüş, o çağda başta Philocorus olmak üzere pek çok kişi tarafından ele alınıp işlenmiştir. Antik Çağ Yunan düşünürlerinden Theophrastus da kurban türlerini ilk kez sınıflandırmıştır. Theophrastus’a göre kurban; “Övgü kurbanları; teşekkür kurbanları; dilekte bulunma, rica kurbanları ve ölümlerin ruhlarına sunulan kurbanlar.” şeklinde dört kategoriye ayrılmaktadır (Erginer, 1997: 20). Platon ve Theophrastus’tan günümüze birçok araştırmacı, kurban konusu üzerinde çalışmalar yapmıştır. Günümüzde de

kurban adama ve sunma ritüelleri üzerinde çalışmalar sürmektedir. Bu çalışmalar sosyoloji, psikoloji, antropoloji ve etnoloji gibi birçok disiplin tarafından yapılmaktadır. Dünyanın hemen her yerinde farklı şekillerde, farklı amaçlar için ve farklı maddi ya da manevi sunuların eşliğinde gerçekleştirilen kurban ritüelleri, Türk kültürü için de yeni değildir. Tıpkı diğer kültürlerde olduğu gibi Türklerde kurban ritüelinin kökeni de çok eski çağlara uzanmaktadır. Kaynaklara göre, eski Türk boylarında kurban, tapınma dayalı yönüyle tam anlamıyla ötedünya tasarımıyla iç içe olup; “ben sana vereyim, sen de bana ver” şeklinde iki yönlülük ilkesiyle işlemektedir (Erginer, 1997: 132). Sözelimi kimi kaynaklara göre Volga Türkleri öy üyesi, yani ev sahibi olarak anılan, evi/aileyi koruyup mutluluk getiren bir ruhun varlığına inanmakta; zaman zaman bu ruhun eve hastalık getirdiğini düşünmekte ve bu durumu önlemek için de ev ruhu için yılda bir kez kurban kesmektedir (Çoruhlu, 2002: 52). Kurban ritüellerinin dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Anadolu’da da çok eski çağlardan beri yapıldığı bilinmektedir. Bunu destekleyen arkeolojik araştırmaların ortaya koyduğu pek çok veri bulunmaktadır. Araştırmacı Vladislav Ardzinba’nın Hititler üzerine yaptığı çalışmadan Anadolu’da çok eski çağlarda yıl başlangıcında, bahar geldiğinde, hasat toplandığında, vb. pek çok farklı zamanda ve pek çok değişik nedenden ötürü bitki ya da hayvanların kurban olarak sunulduğu, bu amaçla törenler yapıldığı anlaşılmaktadır (Ardzinba, 2010: 10,11). Arkeolojik kazılarda bulunan çivi yazılı tabletlerdeki bilgilerden yola çıkarak V. Ardzinba, Hitit bayramlarından biri olan Kilam’da Hitit kentlerinden gelen ve ayinlere katılan bazı görevlilerin ve katılımcıların adaklar verdiğini; adaklar arasında büyük ve küçükbaş hayvanlara da rastlanıldığını söyler. Araştırmasında Ardzinba, ayinlere katılan katılımcıların kolektif olarak da kurban verdiklerini ve bunlara dair Angulla kenti halkı on beş koyun; tanrının kız kardeşi Hapi halkı beş koyun; Zinhura halkı beş koyun; vb. şeklinde bilgiler bulunduğunu belirtir (Ardzinba, 2010: 43). Arkeolojik kazılar sonucunda elde edilen mezar taşları, kabartmalar, heykeller, vb. sanat eserleri üzerinde de kurban ritüellerine dair sahnelerin resmedildiği görülmektedir. Arkeologların bu kalıntılar üzerinde yaptığı incelemeler, kurban ritüelleri hakkında bilgi edinilmesini sağlamaktadır. Sözelimi araştırmacı, arkeolog Mustafa Şahin, Miletopolis kökenli figürlü mezar stelleri üzerine yaptığı bir çalışmada şu bilgiye yer vermektedir:

“Miletopolis adak levhaları üzerinde, bunlar iki ayrı görevle karşımıza çıkmaktadır: Kurbanı sunağın bulunduğu alana getirenler (minister) ve kurbanı kesenler (popa veya victimarius). Kurban koç gibi küçükbaş hayvansa, sırtından tutularak getirilmektedir. Büyükbaş hayvanların taşınmasında ise, Roma Çağı kabartmaları üzerinde görüldüğü şekliyle, urgan ve küçük bir değnek kullanılıyor olmalıdır.” (Şahin, 2000: 99)

Kaynaklarda Sümerlerde Gılgamış’ın güneş tanrısına kurban getirdiği ve ‘ölümsüzlük ülkesine’ yapacağı yolculukta bu tanrının kendisinin tarafını tutmasını istediği bilgisi yer almaktadır. Bütün ölümlüler gibi bir gün kendisinin de öleceğini bilen ve bu son gelmeden önce iyi bir ad bırakmağa karar veren

Gilgamiş, bunun için uzaklardaki ‘yaşam ülkesi’ne gitmeyi ve büyük ihtimalle oradaki sedir ağaçlarını kesip ülkesine getirmeyi amaçlar. Planını sadık uşağı Enkidu’ya anlattığında Enkidu ona öncelikle güneş tanrısı Utu’ya haber vermesini önerir. Çünkü sedir ağacı ülkesinin idaresi güneş tanrısı Utu’dadır (Kramer, 1998: 150). Çok eski çağlardan beri çeşitli nedenlerle ve çeşitli pratiklerle kurban törenlerinin yapılmış olduğu bir gerçektir. Türklerin de tarihleri boyunca bir dileğin gerçekleşmesi, gerçekleşen dileklere şükran göstermek, göksel bir varlığa saygı bildirmek, korkulan insanüstü bir varlıktan korunmak, vb. için kurban ritüelleri yaptıkları görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada incelenmek üzere seçilen *Zifir Karanın Mavisî* adlı öyküde yer alan kurban sunma olayı, kültürel anlamda temelsiz değildir. Gotik bir öykü olan *Zifir Karanın Mavisî*’nde bir genç kızın kurban edilmesi, kurgunun ana yapı taşlarından birini oluşturur. Çalışmanın II. Bölümünde öncelikle öykünün iç yapı unsurlarına kısaca yer verilmiş, ardından kurban ritüelinin metindeki işlevine ve yer alış biçimine değinilmiştir.

***Zifir Karanın Mavisî* Adlı Öyküde Kurban Ritüeli**

Zifir Karanın Mavisî adlı öykünün mekânı Nemice köyüdür. Öykü, yirmi yaşlarında iki üniversite öğrencisi genç kız (Ekin ve Azra) ile bunlardan birinin beş yaş daha küçük erkek kardeşinin (Adem) başından geçenler üzerine kuruludur. Öykü kişileri arasında bir de adı, kim olduğu söylenmeyen yaşlı bir kadın vardır. Öykünün başkahramanı Ekin’dir. Kurguda öncelikle kişilerin tanıtıldığına, ardından bu kişilerin Anadolu’nun ıssız bir köyünde neden bulduklarının açıklandığına tanık oluruz. Buna göre Ekin, Azra ve Adem yetiştirme büyümüş, birbirlerine destek olarak hayata tutunmuş, kimsesiz çocuklardır. Bu üç genci, Anadolu kırsalına, bir köye iten neden ise Ekin ve Azra’nın üniversitedeki bir hocalarının batıl inanışlarla ilgili yürüttüğü bir projede görev almış olmalarıdır. Ekin ve Azra proje kapsamında Anadolu’yu dolaşmış, saha taraması yapmışlardır. Bu noktada yazarın üç gencin Anadolu’nun ıssız bir yerinde neden buldukları konusunu mantıklı bir temele oturttuğu görülmektedir. Araştırma konusunun batıl inançlar, kötü ve karanlık güçler olması da batıl ile gerçek karşıtlığının belirginleşmesinde önemli bir işlev üstlenmektedir. Nitekim Ekin ve Azra bir biyoloji ya da kimya ödevi için de köyde olabilirlerdi. Yazar, Ekin ve Azra’nın duydukları dinledikleri tuhaf öykülerin onlarda kafa karışıklığı yaratmış olabileceği bilgisini vererek belirsiz bir atmosfer oluşturur. Böylece okurda da anlatılanların gerçekliği açısından bir kafa karışıklığı, belirsizlik yaratır ki bu da gerilimi artıran önemli bir unsurdur. Öyküde olaylar zinciri 2010 yılı sonbaharında ve Nemice köyünde başlar. Sonra ne kadar geriye gittiği belirtilmeden bir geriye dönüş kısmı yer alır. Bu kısmı “2011 Kışı, Nemice Köyü, Tepe Mağara” ve “2011 İlkbahar, İstanbul” alt başlıkları izler. Bu alt başlıklar hem mekâna hem de zamana açıklık getirir. Öykünün bütün kişileri arasında gizemli bir bağ sezilir. Olay örgüsünün temel taşı, Ekin, Azra ve Adem’in Nemice’de bir yaratık tarafından uğradıkları saldırıdır. Ekin, aynı zamanda öykünün anlatıcısıdır. Öyküde öncelikle Anadolu’nun ıssız coğrafyasından ve bu coğrafyanın gizemlerle dolu olabileceğinden söz edilir. Ardından “2010 Sonbahar, Nemice Köyü” alt başlığı

ile asıl kurguya geçilir. Bu kısımda ilk anlatılan, bir mağarada bulunan yaşlı bir kadının bir kuzgunu öldürmesi olayıdır. Olayın anlatımı “Sözün söz idi, gelin kız!” (Tetik, 2013: 8) cümlesi ile biter. Bir ara düğüm olan bu cümle, merak unsurunu da tetikler. Buradan sonra Ekin, Azra ve Adem’e korkunç ve sıra dışı, bir yaratık tarafından yapılan saldırı anlatılır. Azra’nın öldüğü bu saldırıdan Ekin ve Adem kurtulmayı başarır. Bu noktada “Bir Zamanlar Nemice Köyü... Tepe Mağara Yolu” başlıklı ikinci alt bölüm başlar. Bu bölümde “Sözün söz idi, gelin kız!” cümlesinin taşıdığı anlam da açıklığa kavuşur ve geçmişte, Nemice köyünde yaşanan bir kurban etme olayından söz edilir. Ardından “2011 Kış, Nemice Köyü, Tepe Mağara” alt başlığı ile yeni bir bölüm başlar. Yeniden mağaraya ve öykünün başında gördüğümüz yaşlı kadına dönülür. Yaşlı kadın, mağarada uykuya dalar ve kaybolur. “2011 İlkbahar, İstanbul” öykünün çözüm bölümüdür. Bütün olay halkaları burada birleşir. Öykü, iç içe geçmiş üç farklı olay halkasından oluşur. Bu üç halka arasındaki bağ, açıkça söylenmez ancak öykünün çözüm bölümünde kurulur. Öykünün ilk halkasında yaşlı kadının bir mağarada elindeki bir kuşu öldürmesi sahnesi vardır. Kuşun ölümü sırasında görülen garip mavi bir ışık ile yaşlı kadın, artık üzerindeki lanetin kalktığını, çok uzun zamandır beklediği şeyin gerçekleşmek üzere olduğunu anlar. Buradan sonra ikinci halka başlar. Bu ikinci halka Ekin, Azra ve Adem’in tekinsiz bir yaratık tarafından uğradıkları saldırıyı içerir. Saldırının nasıl sonuçlandığı söylenmeden, üçüncü olay halkasına geçilir. Bu halka, ikinci olay örgüsünden tamamen bağımsız bir yapıdadır. “Bir zamanlar Nemice Köyü- Tepe Mağara Yolu” alt başlığıyla başlayan bu üçüncü halka, zamanda bir geriye gidış bölümüdür. Aynı köyün ana mekân olduğu bu halkada adları, kim oldukları söylenmeyen bir ailenin köy halkıyla birlikte kızlarını bir kötü ruha kurban etmeleri anlatılır. Bu kurban ritüeli, beraberinde bir lanetlenmeyi, kötü bir dileği getirir. Kurban edilen genç kızın dileği kendisini kurban olarak seçenlerin soyundan gelenlerin lanetlenmesidir. Bu halka tamamlandıktan sonra, öykünün bütün halkalarını birleştiren çözüm bölümü gelir. Ekin, Azra ile yaptıkları araştırmanın sonuçlarını üniversitedeki hocasına teslim etmeye gider. Hocasına Azra’nın öldüğünü söyler. Yaşadıklarının Ekin’de önemli ölçüde değişiklik yarattığı görülür. Öykünün olay halkaları arasında boşluklar bulunmaktadır. Bu boşluklar, öyküdeki gerilimi artırır. Gotik tarzda bir öykü olan *Zifir Karanın Mavisî*’nde gerilimi sağlayan ana unsur, geçmişte masum bir insana yapılan haksızlığın, kötülüğün yarattığı lanetin etkileridir. Söz konusu olumsuz durum, kötü/karanlık güçler için kurban adandığı sırada ortaya çıkar. Öyküde kurban adama ritüeli ise “Bir Zamanlar Nemice Köyü... Tepe Mağara Yolu” başlıklı alt bölümde anlatılır. Buna göre köy halkını rahatsız eden karanlık bir güç vardır. Öykünün başında yer alan, iki paragraftan oluşan ve ana olay halkalarına giriş niteliği taşıyan ilk iki paragraflık kısmında “(...) *tıpkı Kara Neme’nin ağızından fırlayıveren bir lanet gibi (...)*” (Tetik, 2013: 7) cümlesine yer verilir. Böylece karanlık güce, gotik varlığa bir ad verilir: Kara Neme. Aslında Kara Neme, yeni bir isim değildir. Kara Neme’ye Altay Türklerinde de rastlanmaktadır. Folklor araştırmacısı Nadya Yuguşeva’ya göre Altaylılar, çeşitli ruhların varlığına inanmaktadır. Onlara göre bu ruhlar iyi işlerde ve kötü işlerde uğraşanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kötü kara ruhların en

büyüğü “Erlık-biy”dir. Bu kötü ruh, yeraltında yaşar, yardımcıları ve çocukları vardır ve kam olana (yani ruhlarla iletişim kurabilen kişiye) hayatı boyunca imtihanlar hazırlar (Yuguşeva, 2001: 144). Erlık-biy’e Altaylılar “kara neme” (kara şey), “kara basan” derler. Hastalık, ölüm, kötülük getirir diye daima ona dualar okunur (Yuguşeva, 2001: 145). Yuguşeva, kamların Erlık-biy’i (Kara Neme) şöyle tanımladıklarını söyler:

“Yaşlı, uzun boylu, gözleri ara sıra masmavi ateşle yanar, kaşları kömür gibi simsiyah, sakalı ikiye ayrılıp dizlerine kadar iner, bıyıkları kulaklarının üstünden geçerek sırtından bacaklarına kadar uzanır, dudakları kurumuş kurban derisi gibi, boynuzları eski ağaç dalları gibi, saçları boğanın alınıdaki saçlar gibi kıvrıkcık ve dağınıktır.” (Yuguşeva, 2001: 145)

Ayrıca popüler kültürde de Kara Neme kendine yer bulmuş bir isimdir. İnternet ortamında bu adın cin, kötücül ruh, vb. karşılığında kullanıldığı görülmektedir.¹

Ekin ve Azra Nemice köyünde yaptıkları araştırmayı tamamlarlar ve bir an önce bu köyü terk etmek isterler. Artık toparlanmaya başlarlar. Derken gece ansızın kaldıkları evin bahçesinde karanlık ve kötücül bir varlık görünür. Öyküde yaratık sözcüğüyle anılan bu varlık, ilk olarak “(...) *Dehşet maskesi tam önlerinde, camın diğer tarafından acımasız kanlı gözlerle onlara bakıyordu. Yuvalarında fırladık gibi dönen mavi gözler, sanki bedenlerini soyuyor, ruhlarını çırılçıplak bırakıp en derinlerde ne varsa açık bir kitap gibi okuyordu*” (Tetik, 2013: 21) sözleriyle betimlenir. Yaratığı evin dışında ilk gören Ekin’dir. O sırada Azra ile Adem uyumaktadır. Ekin, önce korku ile ve şok olmuş halde yaratığı izler. Sonra Azra ve Adem’i uyandırıp oradan kaçmak gerektiğini düşünür. Yaratık bir an için gözden kaybolur. Ekin, başını arkadaşlarına çevirdiğinde dehşete düşer. Bir anda yaratığı evin içinde ve Azra’nın yanında görür. Yaratık, vücudundan çıkan vantuzları ile Azra’nın bedenine yapışmış, genç kızın kanını emmekte, onu yavaş yavaş öldürmektedir. Azra için yapılacak bir şey kalmadığını anlayan Ekin, Adem’i uyandırır. Gördükleri karşısında dehşete düşen Adem’i de yanına alarak evden kaçmayı başarır. Azra’yı öldüren yaratık, Ekin ile Adem’in peşine düşer. Ekin ile Adem kaçarken bir dere kenarına gelirler. Ekin, dereye girer ve Adem’den de bunu yapmasını ister. Yaratık, dere kıyısına kadar gelir ve orada kalır. Anadolu’nun bazı yörelerinde kötü ruhların sudan korkup çekindiğine inanılmaktadır. Doğu Anadolu halk inanışları üzerine bir çalışma yapan Yaşar Kalafat, Ağrı ve çevresinde görülen bir inanışa dikkat çeker. Kalafat’ın çalışmasına göre, bu yörede Şureli adında bir iyenin (ruh) yaşadığına, yöredekilerce memnun edilmezse iyenin çok kızdığına ve insanların nefes almasını önleyip onları boğduğuna inanılmıştır. Bu iyenin saldırısına uğrayan kişi veya canlı kendisini ancak suya atmak suretiyle kurtarabilmiş (Kalafat, 1995: 58). Suya girerek kötücül varlıktan korunma durumuna *Zifir*

¹ Bkz.1.<https://tr.wikipedia.org/wiki/Neme>, 2. <https://www.gizliilimler.org/Kara-Neme.htm>

Karanın Mavisî’nde de rastlanır. Ekin yaratıktan kurtulmak için suya girer. Ekin’in suya girmesinde Nemicelilerin kendisine anlattıkları arasında Kara Neme’nin sudan çekindiği bilgisinin olması etkilidir. Öyküde şöyle denilir:

“(…) Ne diyordu hikâyelerin birinde? ‘Kara Neme almaya geldiğinde, değemediği tek yer olan suya saklan. Su temizdir, su saftır, su hayattır. Leke tutmaz, kin tutmaz, günah tutmaz...’ Ekin, o gece arkalarından bağırap duran o şeyin, o geceye kadar sadece efsane veya mitoloji olduğunu düşündüğü, varlığına hiç inanmadığı kara Kara Neme’nin bir uzantısı olduğuna emindi.” (Tetik, 2013: 36).

Burada iki noktaya dikkat çekmek gerekir. İlki yukarıda Ekin’in söylediği ‘Kara Neme’nin uzantısı’ sözüdür ki bu tanımlama, öykünün vaka halkaları arasındaki bağı kuran ince çizgilerden biridir. İkincisi ise suyun saflığı ve temizliğidir ve bu yüzden yaratığın suya yaklaşmamasıdır. Bu da bir sonraki vaka halkası için önemli bir bağdır. Bir sonraki vaka halkası Nemice köyünde geçmişte yaşanan bir kurban sunma ritüelidir. Köylüler, kurban olarak masum, günahsız bir genç kızı seçmişler, onu gelinlikler giydirip, süsleyip getirmişlerdir. Oysa karanlık güç, kendisine kurban olarak günahsız, masum birini istememektedir. Bu nedenle masum bir kişinin kurban olarak getirilmesine karanlık güç, hayli sinirlenir. Kurban edilecek kız da ailesine bu işten vazgeçmeleri için yalvarır. Ne aile kendi evladını kurban etmekten vazgeçer, ne de karanlık güç verilecek kurbandan. Kurban edilmekten kurtulamayacağını anlayan genç kız, kendisine bu kötülüğü yapanların soyundan gelenlerin lanetlenmesini diler. Böylece genç kız da başkalarının kötülüğünü isteyerek masumiyetini yitirmiş olur. Karanlık güç tarafından bu dileğin kabul olmasıyla birlikte kurban ritüeli tamamlanır. Öyküde bu kurban töreninin ayrıntıları, pratikleri anlatılmaz. Burada esas olan bu pratikler, kurbanın nasıl verildiği, olay sırasında yapılan işler değildir, aslında kurban edilmenin kendisidir. Çünkü anne babası da dâhil olmak üzere köy halkı kendi huzurları, yaşamları için kendi çocuklarına, gencecik bir insana kıymaktan çekinmemişlerdir. Genç kız kurban edildikten sonra ailesi ve köylüsü için artık yıllar boyu sürecek bir lanet, daha karanlık ve korkulu bir yaşam başlamıştır. Köy halkının kendi rahatı, huzuru ve yaşamı için masum bir genç kızı kurban etmeleri işe yaramamıştır. Bu da aslında insanoğlunun yalnızca kendini düşünen, kendi yaşamı ve mutluluğu için başkalarının yaşamını hiçe sayan bencil tutumunun yanlışlığına vurgudur.

Zifir Karanın Mavisî adlı öykünün belkemiğini oluşturan genç bir kızın kurban edilmesi olayı, insanlık tarihinin birçok döneminde farklı şekillerde görülen bir uygulamadır. Helen mitik anlatıları içinde İphigeneia’nın babası Agamemnon tarafından kurban edilmesi bunun güzel örneklerinden biridir. Kaynaklara göre İphigeneia’nın kurban edilmesi, Troya Savaşları ile doğrudan ilgili olmakla birlikte Homeros’un destanlarında yer almaz. Batı sanatında pek çok esere kaynaklık eden bu kurban etme olayı, Euripides’in İphigeneia Aulis’te ve İphigeneia Tauris’te adlı iki tragedyasında işlenir (Erhat, 2019: 160). Euripides’in tragedyelerinden yola çıkarak Azra Erhat, İphigeneia’nın kurban

edilmesi olayının nedenlerinden ve sonuçlarından söz eder. Buna göre rüzgârın esmesi ve Akha gemilerinin yola çıkabilmesi için Agamemnon'a kızgın olan ve kin duyan Tanrıça Artemis'in öfkesinin dindirilmesi gerekmektedir. Bunun için de ordunun bilicisi (kahini), Agamemnon'un kendi çocuğunu, kızı İphigeneia'yı kurban etmesi gerektiğini söyler. Başlangıçta buna karşı çıkan Agamemnon, umumun çıkarları için kızını kurban etmeye razı olur. İphigeneia kurban edilip öldürüleceği sırada Tanrıça Artemis, genç kıza acır ve kızın yerine bir geyik koyar (Erhat, 2019: 161). Söylenceye göre İphigeneia, ölümden kurtulmuştur. Ancak, genç bir kızın kurban istenmesi ve çeşitli nedenlerle, en çok da toplumun genel huzuru, refahı ya da korunması için kurban edilmesi düşüncesinin geçmişten günümüze, ilkelden gelişmiş toplumların bilinçaltlarına, gelenekselden modern anlatılara değin varlığını sürdürdüğü görülmektedir.

Sonuç

Gotik tarzın güzel bir örneği olan *Zifir Karanın Mavisî*, Anadolu coğrafyasının batıl inanışları ile birlikte Batı dünyasına ait korku motiflerinin bir arada kullanıldığı bir öyküdür. Öyküde Kara Neme adıyla anılan kötü ruh, Türklerin inanışları arasında karşımıza çıkan bir isimdir. Bugün internet ortamında da Kara Neme adının kötü ruh, cin karşılığında yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Öyküde Kara Neme ile ilişkilendirilen varlığın betimlemesi bilimkurgu filmlerindeki uzaylı yaratıkları akla getirmektedir. Yine yaratığın Azra'nın kanını/ruhunu emmesi ve genç kıza özü alınmış, içi boşaltılmış, adeta posa halinde bırakması filmlerdeki korku sahnelerini anımsatmaktadır. Anadolu inanışlarında kötü ruhlar olarak yer alan alkarısı, iye ve adı söylenmekten çekinilerek üç harfliler ifadesiyle tanımlanan cinlerin şekilleri ve insanlara verdiği zararlara dair inanışlar yöreden yöreye farklılıklar göstermektedir. Genel olarak alkarısının özellikle yeni doğum yapmış kadınlara zarar verdiğinden söz edilirken, diğer ikisi ıssız yerlerde tek başına yakaladıkları insanları korkutmakta, kimi zaman onların baygınlık geçirmelerine, kimi zaman da akıllarını yitirmelerine, vb. sebep olmaktadır. Öykünün geleneğe yaslanan yeri kötü ruhların insanlara musallat olması iken, gelenekten ayrılan yönü insanlara verdiği zararın şeklidir. Kötü ruhların verebileceği zarardan kurtulmak için kurban vermek geleneği bugün Anadolu'nun ve dünyanın pek çok yerinde görülen bir uygulamadır. Ancak günümüzde bu uygulamada kurban edilen varlık insan değildir, genellikle hayvan, bitki ya da nesne olmaktadır. Öyküde kurbanın genç bir kız olması, gotik tarza uygun ve gerilimi artıran bir unsurdur. Fantastik öğeler taşıyan, gotik tarzda bir metin olan bu öykü, insanların kendi huzurları, mutlulukları veya iyilikleri için çevrelerindeki canlılara, hatta en sevdiklerine kıyabildikleri gerçeğine dayanmaktadır. Metnin alt okumasında insanların ya da toplumların insanları kurban etme davranışlarının yanlışlığına değini söz konusudur. Aslında bu öykü gelenekte kendine yer bulan, kötücül güç ile insan arasında gelişen, insanın bir şey sunması karşılığında karanlık varlığın kötülükten geri durması ilişkisine bir anlamda güçlü bir karşı çıkıştır.

Kaynakça

- Alangu, Tahir. (1983), *Türkiye Folkloru Elkitabı*, Adam Yayınları, İstanbul.
- Ardzinba, Vladislav. (2010), *Eskiçağ Anadolu Ayinleri ve Mitleri*, (Rusçadan Çev.) Orhan Uravelli, Kafdav Yayınları, Ankara.
- Çoruhlu, Yaşar. (2002), *Türk Mitolojisinin Anahtarları*, Kabcacı Yayınları, İstanbul.
- Erginer, Gürbüz. (1997), *Kurban- Kurbanın Kökenleri ve Anadolu'da Kanlı Kurban Ritüelleri*, (Yayına Hazırlayan) Birhan Keskin, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Erhat, Azra. (2019), *Mitoloji Sözlüğü (26. Basım)*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Felton, Debbie. (2002), *Antik Edebiyatta Hayalet Hikayeleri*, (Çev.) İnci Delemen, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Kalafat, Yaşar. (1995), *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri (Genişletilmiş ikinci baskı)*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kramer, Samuel Noah. (1998), *Tarih Sumer'de Başlar (3. Baskı)*, (Çev.) Muazzez İlmiye Çığ, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Örnek, Sedat Veyis. (1995), *Türk Halkbilimi*, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Şahin, Mustafa. (2000), *Miletepolis Kökenli Figürlü Mezar Stelleri ve Adak Levhaları*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Tetik, Işın Beril. (2013), "Zifir Karanın Mavisini", *Anadolu Korku Öyküleri- 2*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Yuguşeva, Nadya. (2001), *Altaylarda Türkler ve İnançları*, (Aktaran) Sadık Tural, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, S 11, s. 140-151. (01.10.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/136122> adresinden erişildi.)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Neme> (Erişim tarihi: 02.11.2020)

<https://www.gizliilimler.org/Kara-Neme.htm> (Erişim tarihi: 02.11.2020)